

*Голові
Парламентської асамблеї Ради Європи
Стеллі Кіріакідес*

Вельмишановна пані Стелло!

Звертаюся до Вас від імені Національної асоціації адвокатів України – єдиної професійної організації, яка об'єднує всю 35-тисячну адвокатську спільноту та є представником української адвокатури у відносинах з органами державної влади та міжнародними організаціями.

5 липня 2012 року Парламентом України прийнято Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яким було здійснено реформу системи адвокатури в Україні та приведено її у відповідність до європейських стандартів.

На виконання Україною своїх зобов'язань перед Радою Європи цим Законом створено в Україні єдину професійну організацію адвокатів (пункт 11 Висновку № 190(1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо вступу України до Ради Європи від 26 вересня 1995 року).

Прийняттям даного Закону та заснуванням професійної асоціації адвокатів – Національної асоціації адвокатів України на засадах обов'язкового членства об'єднано усіх адвокатів, що стало однією з ключових гарантій незалежної діяльності адвоката в Україні.

Професійна асоціація адвокатів відіграє ключову роль у підтриманні професійних стандартів та етичних норм, захисті своїх членів від переслідувань та необґрунтованих обмежень і посягань, про що наголошується в “Основних положеннях про роль адвокатів”, що прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року.

Тим самим Україна виконала одне з ключових зобов'язань щодо вступу до Ради Європи, про необхідність реалізації якого також неодноразово наголошувалося у резолюціях Парламентської Асамблеї Ради Європи, зокрема: пункт 10 Резолюції 1346 (2003) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Виконання Україною своїх обов'язків та зобов'язань» від 29 вересня 2003 року; підпункт 7.3.6 пункту 7.3 Резолюції 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради

Європи «Функціонування демократичних інституцій в Україні» від 4 жовтня 2010 року).

Також вперше в новітній історії України побудовано незалежну систему органів адвокатського самоврядування, до складу якої увійшли виключно адвокати.

Задля забезпечення прозорості у діяльності адвокатів створено Єдиний реєстр адвокатів України, до якого включено основну інформацію про кожного адвоката в Україні.

На виконання рекомендацій європейських експертів Спільної програми Європейського Союзу та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України» (Експертний висновок щодо проекту Закону України «Про адвокатуру» від 13 жовтня 2009 року), а також Венеціанської комісії та Дирекції з питань правосуддя та людської гідності у складі Генеральної Дирекції з прав людини та верховенства права Ради Європи (Спільний висновок щодо проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» №632/2011 від 18 жовтня 2011 року) запроваджено систему допуску адвокатів іноземних держав до здійснення адвокатської діяльності на території України.

За п'ять років Національній асоціації адвокатів України у тісній співпраці з європейськими партнерами вдалося налагодити свою роботу та стати єдиною ефективною інституцією у системі організаційних гарантій адвокатської діяльності.

Так, при Національній асоціації адвокатів України створено та ефективно функціонує комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. Аналогічні інституції створюються в органах адвокатського самоврядування на місцевому рівні.

Основною матеріальною запорукою незалежності адвокатів стало самофінансування Національної асоціації адвокатів України. Так, за час свого функціонування Національна асоціація адвокатів України не отримала жодних коштів з Державного чи місцевих бюджетів.

У той же час спостерігається втручання держави у функціонування самоврядної саморегульованої організації адвокатів, зокрема держава почала регулювати та встановлювати розмір внесків адвокатів на самоврядування.

Так, у грудні 2016 року Верховною Радою України, без жодних консультацій з адвокатурою, внесено зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», якими встановлено розмір щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, які зменшено удвічі. Тим самим завдано серйозного вдару по стану фінансування адвокатури в Україні.

Отже, замість того, щоб створювати додаткові та підтримувати діючі умови для незалежності адвокатів, державою в особі окремих посадових осіб постійно здійснюються спроби ускладнити діяльність адвокатів, а в окремих випадках повністю зруйнувати систему адвокатури в Україні.

04 жовтня 2017 року на адресу НААУ надійшов лист Заступника Голови Офісу Ради Європи в Україні з пропозицією організувати зустріч експертів та представників Ради Європи для обговорення питань, пов'язаних з оцінкою законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) та інших пов'язаних законодавчих актів України» на відповідність стандартам та рекомендаціям Ради Європи.

11 жовтня 2017 року, під час зустрічі з експертами та представниками Ради Європи, ми дізнались про існування у секретний спосіб, без відома та участі професійної організації адвокатів країни (НААУ), опрацьованого законопроекту, який стосується статусу та діяльності усіх адвокатів України.

Текст цього профільного адвокатського законопроекту, який надійшов на експертизу до проекту Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні», як виявилось, є настільки секретним, що без дозволу Ради судової реформи (Україна) міжнародні експерти Ради Європи пан Ритіс Йокубаускас та пан Вахе Грігорян не наважились його надати представникам Національної асоціації адвокатів України та представникам адвокатів регіонів України під час нашої зустрічі, яка стосувалася саме обговорення цього законопроекту.

Отже, з означених причин, обговорення змісту цього законопроекту між НААУ та експертами Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні» так і не відбулось.

Потребує уваги той факт, що НААУ з самого початку була обмежена у співпраці над профільним законопроектом по адвокатури, а на найбільш відповідальному завершальному етапі – повністю виключена з цього процесу шляхом позбавлення безпосередньої участі, реального впливу, і навіть поінформованості української адвокатури щодо змісту та суті законопроекту.

У зв'язку з цим, звертаю Вашу увагу на те, що 15 грудня 2016 року Рада адвокатів України у відкритій заяві наголосила на неприйнятності закритої форми роботи та схваленого робочою групою проекту змін до закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Рішенням Ради адвокатів України (вищий орган адвокатського самоврядування в Україні між з'їздами) від 15 грудня 2016 року №288 цей текст законопроекту визнаний суттєво відмінним від того, над яким тривалий час працювала робоча група Ради судової реформи (Україна) разом з представниками НААУ. У затвердженій версії законопроект робочої групи не відображав позицію адвокатської спільноти й не відповідав меті та завданням європейської реформи правосуддя.

Рада адвокатів України у своїй відкритій заяві від 15 грудня 2016 року привернула увагу до значних суперечностей, неузгодженості проекту Закону України «Про зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», насамперед, з Указом Президента № 276/2015 «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 — 2020 роки». Ця Стратегія, зокрема, передбачає «зміцнення на інституційному рівні Національної асоціації адвокатів України для забезпечення належної професійної діяльності адвокатури, управління юридичними професіями та представництва колективних інтересів адвокатів».

Наскільки нам відомо, законопроект, погоджений робочою групою Ради судової реформи, повністю руйнує систему адвокатського самоврядування, створену відповідно до чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та позбавляє систему адвокатського самоврядування скоординованості та збалансованості.

Текст заяви Ради адвокатів України був направлений 19 грудня 2016 року до Президента України. Одночасно до членів Ради з питань судової реформи, а також до однієї з найбільш впливових професійних адвокатських організацій - Ради адвокатських і правничих товариств Європи (ССВЕ). У свою чергу ССВЕ оперативно, 23 грудня 2016 року надіслала на адресу керівництва Української держави так званого інтервенційного листа, в якому посилалася на те, що *незалежність адвокатської професії та її самоврядність визнаються як Рекомендаціями Ради Європи від 25 жовтня 2000 року, так і Основними принципами ООН щодо ролі адвокатів (14 грудня 1990 року). Також, ключові документи ССВЕ, як-от Хартія основних принципів європейської юридичної професії та Кодекс поведінки європейських адвокатів на рівні з іншими визнають незалежність професії та її самоврядність ключовими цінностями.*

Будучи проінформованою про ситуацію з закритим процесом схвалення проекту закону «Про зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ССВЕ закликала надалі утриматися **від запровадження будь-яких змін до профільного законодавства без консультацій з Національною асоціацією адвокатів України.**

На жаль, грудневе 2016 року звернення української адвокатури та лист від найбільшої професійної організації адвокатів Європи не отримали належної реакції. Упродовж майже року НААУ жодної відповіді так і не отримала.

Попри публічну вимогу НААУ та позицію ССВЕ, яка закликала утриматися від проведення реформи адвокатури без консультацій з НААУ, нині проект закону «Про зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» готується до направлення на розгляд до Верховної Ради України у той самий закритий спосіб.

Черговим підтвердженням висновків про кулуарний характер проведення реформи адвокатури стало те, що Національна асоціація адвокатів України досі не отримала цього законопроекту.

Від експертів Ради Європи ми довідалися, про отримання ними запиту на експертну оцінку законопроекту щодо його «мінімальної» відповідності стандартам та рекомендаціям Ради Європи.

Цей запит викликає занепокоєння за наявності чинного в Україні Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 року, який отримав не «мінімальну», а «повну» оцінку європейським стандартам та цінностям Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) в 2011 році.

Отже, ми ще раз переконані у руйнівному характері нового «таємного» законопроекту, який з повноцінних стандартів та рекомендацій Ради Європи опускається до мінімальних.

Крім того, у нещодавно прийнятих парламентом змінах до процесуальних кодексів передбачена можливість штрафування адвокатів судом. Підстави для накладення таких штрафів сформульовані законодавцем нечітко. Наприклад, “зловживання процесуальними правами”, “невиконання процесуальних обов’язків” тощо. Реалізація таких положень матиме негативні наслідки у вигляді великої кількості зловживань з боку суддів та погіршення рівня забезпечення процесуальних прав адвоката. Передбачаємо також, що можливі професійні ризики закладено і в новому «таємному» законопроекті.

Задля існування в Україні незалежної професійної адвокатури для захисту прав людини прохаємо Парламентську асамблею Ради Європи невідкладно вжити заходів щодо виправлення ситуації з метою уникнення конфлікту всередині країни та не створення підстав для міжнародної спільноти вкотре вказати Україні на неінклюзивність процесу судової реформи, а також активно залучити Національну асоціацію адвокатів України до процесу обговорення та остаточного узгодження редакції проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) та інших пов’язаних законодавчих актів України»,

Від імені Національної асоціації адвокатів України звертаюся з проханням у межах компетенції зробити усе можливе для направлення законопроекту, який надійшов на експертизу до проекту Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні» від Ради судової реформи (Україна) - міжнародні експерти Ради Європи пан Ритіс Йокубаускас та пан Вахе Грігорян до Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) з метою надання висновку про відповідність європейським стандартам та цінностям ще до внесення його до Верховної Ради України.

З повагою

**Голова
Національної асоціації адвокатів України**

Лідія Ізовітова